SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1536
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**
datum: 24 augustus 2021

---

aan **LYDIA PEETERS**
VLAAMS MINISTER VAN MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

Commissie Grondverzet Oosterweel - Resultaten

Op vraag van minister Lydia Peeters stelde Karl Vrancken op 16 juli 2021 het rapport van de Commissie Grondverzet voor aan de onderzoekscommissie PFAS-PFOS. Ook na de hoorzitting bleven verschillende elementen onduidelijk.

1. Wanneer worden de werken opnieuw opgestart?
2. Zal het volledige advies van de Commissie Grondverzet worden gevolgd?

   Zo ja, hoe zal dit georganiseerd worden? Zullen voor het afgraven van de afdekkingslaag en het ondieper uitgraven van de Palingbeek nieuwe vergunningen worden aangevraagd?

   Zo niet, welk onderdeel van het advies wordt niet opgevolgd.
3. De commissie adviseert dat de Oosterweelwerken mogen doorgaan, mits bijkomende maatregelen opgelegd door het rapport. Toch wordt in het rapport herhaaldelijk aangegeven over onvoldoende informatie te beschikken om risico's voor de gezondheid in te schatten.

   Hoe kan de minister dan op basis van het rapport garanderen dat voortzetting van de werken geen gezondheids- en milieurisico's met zich meebrengt?
4. Er bestaat allang wetenschappelijke consensus - en de experts van het rapport gaven tijdens de hoorzitting ook aan dat een waarde van 3 µg/kg ds de enige aanvaardbare waarde aan PFOS is voor grondverzet. Toch wordt in het rapport, en bij de verdere uitvoering van de Oosterweelwerken, nog steeds gewerkt met de verouderde maximumnorm van 70 µg/kg ds voor grondverzet.

   a) Staat de minister achter deze norm, en waarom?

   b) Tijdens de hoorzitting stelde Karl Vrancken het volgende: "Het feit dat we als expertencommissie stellen dat dat EFSA-kader van belang is, is een hint naar de mensen die de normering rond bodemsanering moeten opzetten, naar mensen die bezig zijn met grondverzet, en naar de Vlaamse wetgever om dit kader te herbekijken."

      Lijkt het dan niet logisch dat de werken worden herschaald vanuit het uitgangspunt van 3 µg/kg ds in plaats van met de oude norm verder te werken? Waarom gaf de minister die opdracht niet voor de grootste werf van Vlaanderen.
5. De saneringsplicht ligt bij de vervuiler, zo stelt ook het rapport. Karl Vrancken gaf tijdens de hoorzitting op 16 juli het volgende aan: "We voelen aan (...) dat 3M dit

probleem en zijn saneringsplicht vanuit een juridisch perspectief wenst of plant te benaderen. We moeten er dus voor zorgen dat we niet ingrijpen in de saneringsplicht."

Op welke wijze kan de administratie van de minister garanderen dat het geplande grondverzet geen impact heeft op de aansprakelijkheid van 3M en mogelijke saneringsverplichtingen in de toekomst?

6. Het rapport maakt melding van zeer beperkte betrouwbare meetgegevens, specifiek over de verspreiding van stof.

   a) Welke stappen plant de minister om over duidelijke meetgegevens te beschikken?

   b) Zijn heldere meetresultaten niet de basis om risico's af te toetsen? Hoe is een voortzetting van de werken in die optiek te verantwoorden?

7. In het rapport wordt de nadruk gelegd op een sterke monitoringcampagne, zowel van de grond als van het grondwater.

   a) Welke stappen plant de minister in dezen te ondernemen, en op welke termijn?

   b) Wat is de geplande procedure indien die monitoring toch aantoont dat er verdere verontreiniging is?

8. Of de werken geen extra verspreiding van de vervuiling teweegbrengen, is onduidelijk. Daarvoor wordt extra monitoring aangeraden. De gevolgen van de werken op de verspreiding van de vervuiling worden gemeten in een project-MER (MER: milieueffectrapport). Er werd enkel een MER-screening uitgevoerd.

   Is het op basis van de analyse van het rapport van de Commissie Grondverzet niet aangewezen om alsnog een project-MER uit te voeren zodat duidelijk is hoe en op welke wijze de vervuiling zich mogelijk verder verspreidt?

Vragen over hetzelfde onderwerp werden gesteld aan de ministers Zuhal Demir (1306), Lydia Peeters (1536).

LYDIA PEETERS
VLAAMS MINISTER VAN MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

ANTWOORD
op vraag nr. 1536 van 24 augustus 2021
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

---

1. De werken aan het project "Infrastructuurwerken Linkeroever" zijn opnieuw volledig opgestart. Hierbij worden de aanbevelingen van de Commissie Grondverzet van opdrachthouder Karl Vrancken toegepast en wordt ook rekening gehouden met de nieuwste Richtlijnen van OVAM (o.a. verlaging van de richtwaarde voor vrij hergebruik van 8 naar 3µg/kg ds[1]). Mits het bijkomend strikt toepassen van voormelde aanbevelingen en richtlijnen kon verder gewerkt worden binnen het kader van het goedgekeurde Technisch Verslag (T.V), dat tegelijkertijd aan een actualisatie (afstemming met de aanbevelingen) wordt onderworpen. Dit was voor project Infrastructuurwerken LO mogelijk o.a. omdat er geen gronden worden afgevoerd (grondtekort).

   De werken "Scheldetunnel" zullen opstarten nadat het aangepast Technisch Verslag goedgekeurd is, vermoedelijk begin december. De impact op de grondstromen is hier immers veel groter. Enkel de grondwerken noodzakelijk voor een goede afwatering van de omgeving (in de zone tegen Blokkersdijk en tegen C. De Costerlaan) zullen vroeger opgestart worden, daar deze volledig passen binnen het huidige T.V. en de aanbevelingen van de Commissie Grondverzet.

2. Lantis neemt uiteraard de aanbevelingen van de Commissie Grondverzet ter harte en heeft de aanbevelingen reeds maximaal geïntegreerd in haar processen door deze te vertalen in concrete acties en maatregelen op het terrein. Lantis zal, in functie van een gedragen plan van aanpak, verder in overleg treden met de bevoegde toezichthoudende instanties en de OVAM die Lantis hiervoor reeds een raadgeving hebben gestuurd.

   Omtrent stofbeheersing geeft de Commissie Grondverzet aan dat de goede praktijkvoorschriften en de 'best beschikbare technieken' reeds gehanteerd worden. Deze zullen uiteraard verder ook gehanteerd blijven. Verder dient het transport van gronden door de woonkernen (zoals nu ook reeds het geval is) te worden vermeden. Wat betreft het uitvoeren van meetcampagnes is een volgende stap gezet en worden er op regelmatige tijdsstippen meetcampagnes uitgevoerd door middel van actieve luchtmetingen. De resultaten worden, van zodra beschikbaar, meteen gepubliceerd op de website van Lantis en tevens breder gecommuniceerd via Social Media. Bij de tot op heden uitgevoerde luchtmeetcampagnes (5 campagnes – 29 metingen) werden in slechts 2 metingen PFOS concentraties vastgesteld boven de rapportagegrens. Het betreft 2 metingen op de terreinen van 3M, waar overigens op dat ogenblik geen werken aan de gang waren, en waarbij respectievelijk 0,00039µg PFOS/m³ op 29/6 en 0,0005µg PFOS/m³ werd gemeten. In de andere metingen werden dus geen concentraties hoger dan de rapportagegrens vastgesteld. Dit wil niet zeggen dat er geen PFOS in de lucht aanwezig is, wel dat die lager is dan wat met die techniek kan gemeten worden. Wat betreft de 2 metingen op het terrein van 3M, waar dus de hoogste waarden werden gemeten, heeft een stofdeskundige gesteld dat deze hoogst gemeten waarden in zijn oordeel geen gezondheidsrisico vormen. Omdat er op dit ogenblik nog geen normen beschikbaar zijn, heeft hij een toetsing gedaan

[1] Microgram per kilogram droge stof

vertrekkende vanuit de EFSA-publicatie van 17/9/2020. Het kader en afleiding van deze toetsingswaarden ligt momenteel bij VMM/VITO voor ter validatie.

Wat betreft het grondverzet vindt er momenteel een actualisatie van de Technische Verslagen plaats waarbij de nodige aandacht uitgaat naar het verder inventariseren van de aanwezige concentraties alsook het verder expliciteren van het hergebruik van gronden binnen de kadastrale werkzone. De updates van de Technisch Verslagen Infrastructuurwerken Linkeroever en Scheldetunnel worden in oktober verwacht, waarna deze dossiers ter conformverklaring aan de erkende bodembeheersorganisatie zullen worden aangeboden.

Daarnaast wordt het ontwerp van de Palingbeek herbekeken en besproken met de diverse stakeholders. Een eerste herontwerp van de Palingbeek met beperkter grondverzet werd uitgetekend en momenteel loopt overleg met de provincie om na te kijken of dit gewijzigde profiel nog kan volstaan uit oogpunt van waterhuishouding.

Afhankelijk hiervan zal het grondverzet van de Palingbeek verder geoptimaliseerd worden. Indien een door alle stakeholders aanvaard ontwerp (bv. ook het Agentschap voor Natuur en Bos is een belangrijke betrokken stakeholder) kan worden bekomen, zal hiervoor een nieuwe Omgevingsvergunning worden ingediend.

Alle teelaarde met waarden > 70µg/kg wordt naar de veiligheidsberm gebracht cf. de aanbevelingen van de Commissie Grondverzet. Dit wordt opgenomen in het aangepast Technisch Verslag LO. Voor de afdekkingslaag ter hoogte van de kluifrotonde gelden ook deze aanbevelingen waardoor er, gebaseerd op recent bodemonderzoek, een beperkte hoeveelheid grond moet worden afgegraven (cf. rapport Commissie Grondverzet).

Het labo dat de labo-onderzoeken heeft uitgevoerd, heeft Lantis geïnformeerd dat een fout werd gemaakt in een aantal uitgevoerde onderzoeken, waaronder de onderzoeken ter hoogte van de kluifrotonde, en dat de waarden in werkelijkheid veel lager liggen (factor 8). Na melding hiervan door Lantis, werd op initiatief van de opdrachthouder bekeken of de fout volledig gedocumenteerd is binnen het accreditatiesysteem van het laboratorium. Hiertoe werden bijkomende labogegevens opgevraagd die in samenwerking met VITO werden geëvalueerd. Nazicht hiervan bevestigt inderdaad dat het een rekenfout betrof, en we de lagere resultaten kunnen aanvaarden. Daarnaast werd enkele weken geleden een reeds geplande controleaudit uitgevoerd bij SGS waar dit probleem ook werd besproken binnen het kader van de accreditatie. Hieruit is gebleken dat alle procedures voor de correctie van de resultaten werden gevolgd. Op basis van deze uitkomst zal al dan niet tot het uitgraven overgegaan worden.

Als laatste zal er, naast de bestaande monitoring van diverse parameters een specifiek, langdurig monitoringsplan worden opgezet rond grond- en oppervlaktewater.

3. In het rapport wordt slechts één keer aangegeven over onvoldoende informatie te beschikken om risico's goed in te kunnen schatten: er zijn te weinig stofmetingen beschikbaar. In dat verband zijn ondertussen meerdere meetcampagnes uitgevoerd, waarbij geen enkele overschrijding werd vastgesteld.

   Verder geeft de Commissie Grondverzet aan dat het "*op basis van de huidige informatie en binnen het bestek van de opdracht van de commissie op dit moment moeilijk uit te maken is wat de kwaliteit is van de aanwezige bodem op de locaties waar gronden met een kwaliteit tussen de 3 en 70 µg/kg ds vrij (zullen) worden gebruikt als bouwkundig gebruik*". De Commissie Grondverzet geeft in dat verband

duidelijke aanbevelingen, en deze kennis en informatie is beschikbaar bij de personen die in de praktijk hiermee aan de slag moeten.

Tenslotte "*wenst de expertencommissie een bijkomende bevestiging door geotechnische experten van de levensduur van de voorgestelde afdichting*" (voor de meest vervuilde gronden). Ook deze bevestiging is in tussentijd beschikbaar.

De conclusie luidt dan ook dat er niet herhaaldelijk wordt aangegeven over onvoldoende informatie te beschikken om risico's voor de gezondheid in te schatten, en waar er al eventueel een onduidelijkheid zou zijn, werd deze in tussentijd uitgeklaard. Tegelijk stelt de expertcommissie vast dat Lantis in vrijwel alle operaties goede praktijken en best beschikbare technieken hanteert. Er is op basis van dit rapport dan ook geen reden om aan te nemen dat een voortzetting van de werken gezondheids- of milieurisico's met zich mee zou brengen zolang Lantis alle veiligheidsmaatregelen en aanbevelingen in acht neemt.

4. a. Eerst en vooral dient geduid te worden dat er binnen het grondverzet diverse normen van toepassing zijn: de waarden voor vrij hergebruik als bodem, de (voorstel tot) bodemsaneringsnormen per bestemmingstype en tenslotte de normen voor bouwkundig bodemgebruik. Een combinatie van deze normen bepalen de hergebruiksmogelijkheden als bodem en bouwkundig bodemgebruik van gronden en dit zowel binnen als buiten de kadastrale werkzone.

   De waarde van 3 µg/kg PFOS/PFOA en 8 µg/kg PFAS wordt ook toegepast in de Technische Verslagen. Wanneer deze waarden worden overschreden komt de bodem niet meer in aanmerking voor vrij hergebruik als bodem buiten de kadastrale werkzone.

   Voor het hergebruik van grond als bodem en bouwkundig bodemgebruik binnen de kadastrale werkzone wordt verwezen naar het VLAREBO artikels 164 en 172. Voor het hergebruik van gronden binnen de kadastrale werkzone gelden de volgende voorwaarden:
   - het gebruik van de bodemmaterialen veroorzaakt geen bijkomende verontreiniging van het grondwater;
   - de mogelijke blootstelling aan de verontreinigende stoffen levert geen bijkomend risico op;
   - de bodemmaterialen worden gebruikt conform een code van goede praktijk.

   Er worden geen gronden van meer dan 3 µg/kg PFOS/PFOA of 8 µg/kg ds PFAS buiten de kadastrale werkzone (zone die verontreinigd is met PFAS) toegepast. Dit principe werd reeds toegepast en zal verder geëxpliciteerd worden in de geactualiseerde Technische Verslagen. Bovendien wordt rekening gehouden met het standstill principe door er steeds voor te zorgen dat de concentraties in de ontvangende bodem hoger zijn dan de uitgegraven bodem die erop wordt toegepast.

   Alle PFAS houdende gronden met een concentratie hoger dan 70 µg/kg ds PFAS (en maximaal 1000 µg/kg ds PFOS) zullen maximaal worden aangewend op het terrein van 3M en dit onder de gekende gecontroleerde omstandigheden (inpak) op een terrein waar momenteel een voorstel voor bodemsaneringsnorm van 1949 µg/kg ds PFOS van toepassing is. Met andere woorden, de concentraties van de gronden die worden toegepast in de beveiligingsberm bedragen maximaal de helft van het voorstel voor bodemsaneringsnorm PFOS voor industriegebied.

   Het gebruik van de uitgegraven bodem gebeurt conform de huidige Vlaamse grondverzetsregeling.

b. We kunnen hierbij enkel het vorige antwoord herhalen: de norm van 3µg/kg ds betreft de norm voor vrij gebruik: gronden met concentraties <3µg/kg ds mogen overal toegepast worden, ongeacht de reeds aanwezige kwaliteit van de bodem. Gronden met hogere waarden, nl tussen 3 en 70µg/kg ds mogen enkel toegepast worden binnen de Kadastrale Werkzone en gronden met de hoogste waarden, nl meer dan 70µ g/kg ds worden ingepakt. Op deze manier wordt het standstill principe gerespecteerd (art 164 en 172 van VLAREBO) en wordt aldus verspreiding van de verontreiniging vermeden.

5. Vanuit technisch oogpunt maken de maatregelen die in het kader van het grondverzet worden genomen een latere effectieve sanering door de saneringsplichtige niet onmogelijk.

   Vanuit juridisch oogpunt kan ik echter momenteel geen uitspraken doen, noch over de saneringsplicht, noch over de aansprakelijkheid gelet op het hangende rechtsgeding betreffende de milieustakingsvorderingsprocedure.

6. a. Er wordt een monitoringsprogramma uitgerold en toegepast. Door middel van actieve luchtmetingen worden op regelmatige basis en afhankelijk van weersomstandigheden alsook uitgevoerde werkzaamheden luchtmetingen uitgevoerd.

   b. Er zijn heldere meetresultaten. Lantis heeft reeds 4 campagnes uitgevoerd. Bij 19 van de 20 uitgevoerde metingen werden geen PFAS-verbindingen aangetroffen in het stof. Bij één meting werd wel PFOS aangetroffen, echter beneden de toetsingswaarde.

      Gezien de metingen net plaatsvinden ter hoogte van zone waar werkzaamheden plaatsvinden, vormen de metingen een controle/validatie van de verwachtingen, namelijk dat er zich, als gevolg van de werken, geen PFAS-verbindingen verspreiden via het stof. De metingen zullen verder nauwgezet worden opgevolgd.

7. a. Momenteel vindt er op linkeroever al een nauwgezette monitoring plaats. Verdere uitbouw en ondersteuning van deze monitoringscampagne is voorzien in het najaar.

   b. Er zijn heldere meetresultaten. Lantis heeft reeds 5 campagnes uitgevoerd. Bij 27 van de 29 uitgevoerde metingen werden geen PFOS-concentraties boven de rapportagegrens vastgesteld. . Bij 2 metingen, beide op de terreinen van 3M werden zoals toegelicht bij vraag 2 wel PFOS-concentraties boven de rapportagegrens gemeten.

      Gezien de metingen net plaatsvinden ter hoogte van een zone waar werkzaamheden plaatsvinden (met uitzondering van de metingen op de terreinen van 3M, waar geen werken in uitvoering waren), vormen de metingen een controle/validatie van de verwachtingen, namelijk dat er zich, als gevolg van de werken, maar beperkt PFAS-verbindingen verspreiden via het stof en er dus geen gezondheidsrisico bestaat hierdoor. De metingen zullen verder nauwgezet worden opgevolgd.

8. Het ontwerp en de uitvoering van de werken is (zoals hoger reeds vermeld) van dien aard dat al het mogelijke wordt gedaan om (extra) verspreiding van de vervuiling te vermijden. Daartoe werden en worden reeds veel maatregelen toegepast. Daarbovenop worden de aanbevelingen van de Commissie Grondverzet maximaal geïmplementeerd. Al deze maatregelen maken dat de kans op verspreiding minimaal is.

Lantis werkt geheel volgens het uitgangspunt van de Vlarebo-regelgeving: het stand-still principe.

Aangezien er geen verspreiding is van de verontreiniging is, er ook geen noodzaak om de milieu- effecten in kaart te brengen in het kader van een MER-rapport. Een MER-rapportage is trouwens inherent onderdeel van een omgevingsvergunningsaanvraag en staat niet op zichzelf. Wat dat betreft, bleek een MER-screening inderdaad voldoende.